

M. Šešín: Před dvaceti lety . . .

Ze vzpomínek na Jaroslava Haška

Když jsme se na jaře 1916 přihlásili do vojska, přemístili nás v zajateckém táboře v Tocku do IV. zajateckého batalionu, jehož velitelem byl praporčík Plotnikov, ruský učitel a slovanofil. Tam jsem se zase sešel s Haškem, s kterým jsem byl již před tím v baráku. Povýšil mezitím na pomocníka velitele praporu, jemuž pomáhal vládnouti nad zajatci. Hašek v té době vypadal velmi blahobytně. Se svou nerozlučnou lulkou chodíval po táboře a velmi často nás navštěvoval v baráku, kde jsme čekali na odeslání do vojska. Byl v těch dobách pln nadšení a psal často do »Čechoslovana« v Kyjevě své populární feuilletony pod čarou, na něž se všichni dobří Češi těšili a jež velmi rádi četli. Jeden z jeho tehdejších feuilletonů »Skrčenci a skrčenečkové« byl adresován Čechům austrofilům v táboře v Tocku. Hašek se v něm důkladně vypořádal s mnohou černou duší, jež otravovala zajatecký tábor. Výstižně tyto hrdiny vykreslil v centrální postavě pana Harry Krále, »také« Čecha a Pražáka.

Kolik nás tehdy bylo přihlášených do čs. vojska již přesně nevím, pamatuji však dosud na všechny tváře i když jsem snad některá jména zapomněl. Mnohý zůstal na pláních Haliče hned v bitvě u Zborova (Šnajdr), někteří padli za ústupu z Ukrajiny (Kovařík), jiní zase v bojích s bolševiky. Snad již nás i dost pomřelo (Hašek, Janeček). Mnozí si vysloužili trvalou invaliditu (Kapsa, Prokop), jiní zase jsou na čelných místech (gen. Petrš) atd., atd. V mých vzpomínkách žijí však dosud všichni tak, jak jsme se sešli v nahodilém chomáči: pražští synkové, venkovští hoši z Čech, moravští Slováci, Valaši — zkrátka děti měst, městeček a vísek našich československých krajů. Sedávali jsme zvečera pohromadě na pryčnách zajateckého tábora, nenávidění všemi věrnými národy staříckého mocnáře, mezi něž bohužel patřila i značná část zajatců Čechů. Byli jsme skoro izolováni od ostatních, poznamenáni Kainovým znamením velezrady, již jsme hodlali spáchat na »širší vlasti«. Žili jsme svým vlastním životem, žili jsme svojí ideou a proto jsme zcela mlčky přehlíželi nenávislné pohledy a nadávky, jimiž nás častovali všichni ti, kdož byli proti nám.

V té době jsme vždy radostně vítali Haška, který k nám přicházel na černé hodinky. (Sám bydlil v kanceláři velitele praporu). Uměl poutavě vypravovat a již tehdy jsme slýchávali mnohé z drobných příhod, jež později zpracoval v »Dobřím vojáku Švejkoví«. Měli jsme ho rádi pro živý pathos, s jakým dovedl vypravovat a pro jeho humor a ironii, s nimiž dovedl zesměšnit vše, co nebylo podle jeho chuti. Snažil se nám podle svých sil již před odjezdem zpříjemnit život v táboře jak se nejvíce dalo a společně s námi nadával na to, že tak dlouho musíme čekat, než nás povolají k brigádě.

Konečně jsme se přece dočkali. Odjížděli, vlastně odcházeli jsme ze zajateckého tábora na stanici Tockoe, abychom konečně byli v Kyjevě zařazeni do čs. střelecké brigády. Náš odchod z tábora byl manifestační. Třeba zajatci ve zbytcích starých rakouských uniforem, přece jen jsme byli hrdi na to, že jsme československými dobrovolníky a že se nenáviděné uniformy co nejdříve zbavíme a zaměníme ji za ji-

nou, v níž jsme viděli záruku konečného cíle, naší samostatnosti.

Pořídili jsme si dva prapory a za zpěvu sokolských písní prošli jsme táborem, provázeni sympatiemi a účastí těch, kteří postupně přicházeli do legií za námi a nadávkami a tajným vztekem oněch, kteří zůstali v duchu věrni starému rakušáctví. Cítili jsme se již českými vojáky a proto se nás nemilo dotklo, že nám velitel tábora, generál Fleischer dal jako doprovod ruskou stráž s nasazenými bodly. Dalo to dosti přemlouvání, než se dala stráž pohnouti k tomu, aby bodla na puškách alespoň obrátila. Myslím, že i tato intervence měla zdárný výsledek jen díky výmluvnosti Haškově, který i v transportě zůstal při humoru a v dobré náladě. Na stanici Tockoe setkali jsme se ještě na rozloučenou s matkou Austrií, s delegací švédského Červeného kříže, v níž byli také zástupci Rakouska. Jistě, že z nás měli nemalou radost. Nám toto setkání jen zvýšilo bojovnou náladu a těšilo nás hlavně proto, že se Rakousko dozví z úst povolaných o českém odboji za hranicemi.

Zahledím-li se dnes, skoro po dvaceti letech, na mapu, vidím znovu ve vzpomínkách naši těplušku na cestě přes Kiněl, Samaru, k Penze, Tambovu a dále a dále na západ až do Kyjeva. Nejeli jsme nijak pohodlně a přece jenom jsme byli šťastni, jak bývá šťasten člověk, naplňují-li se jeho tužby. Cesta ubíhala pomalu a byla zpestřena různými drobnými příhodami.

Většina z nás trávila celé dny a noci ve voze, z něhož jsme vycházeli jen k nákupu potravin a pro osvětlení. Zajímavé zprávy o tom, co se kde na stanici děje sháněl živě Cyrano (bratr Janeček, vrchní číšník jedné z pražských kaváren, Haškův pražský známý), který běhal jako šroub a ve vlaku se zdržoval jen tehdy, když se právě jelo.

Druhého nebo třetího dne naší cesty zastavili jsme v podvečer ve stanici Rtiščevě. Janeček jako obvykle vyběhl z vlaku, zanedlouho však v pravém slova smyslu vpadl do vozu zpět a vybuchl jako puma na Haška: »Jardo, svatej Václav je tady!« Hašek vzrušen, spustil křížový výslech a za chvíli se vzdálil s Janečkem. Za okamžik nato posunovali náš vlak a přisunuli jej k vlaku s rakouskými zajatci, kde se všem nezasvěceným vysvětlila záhada, jak se vévoda a patron země České dostal do ruského zajetí. U vlaku zajateckého našli jsme totiž v živém rozhovoru Haška s rakouským lékařem, kterým nebyl nikdo jiný, nežli pozdější plukovní lékař I. pluku bratr dr. Langr, autor hry »Sv. Václav«, podle níž mu pražští bohémové přezdělali. Dozvěděli jsme se nové zprávy o Rakousku a když jsme odjížděli dále, volal Langr ještě za odjíždějícím vlakem: »Nazdar a na brzkou shledanou. Přijdu brzy za vámi.«

Cesta pokračovala potom nerušeně dále až na menší potyčky s naší stráží, jejíž velitel, starší důstojník, měl občas přechodné záchvaty přísného a přesného plnění služby a bedlivého dozoru nad svěřenými mu zajatci, kteří, považující se již za československé vojáky, jen velmi těžce jeho výstřelky snášeli. Přesto byl to v jádru dobrý mužík, který nás odevzdal v kásárnách brigády na Pečerské a dojemně se s námi rozloučil, vyžádav si na památku naše praporec, s nimiž jsme z Tocka vyjeli. (Pokračování.)

Ze vzpomínek na Jaroslava Haška

(Dokončení.)

Hašek brzy po příjezdu do Kijeva odešel do zajateckého odboru Svazu spolků Čechoslováků na Rusi, a my, přiděleni různým rotám obou pluků brigády, rozešli jsme se po jihozápadní a západní ruské frontě. Za frontou pokračoval výcvik a vojenský život plynul se svými denními příhodami a přinášel stále nové a nové dojmy. Události na frontách a zprávy o úspěších a neúspěších ruské armády střídavě vyjasňovaly a kalily naše zraky a byly předmětem večerních rozprav u ohňů stejně tak, jako postupující organizace československého vojska a vzrůstající příliv nových dobrovolníků. Se vzrůstem vojska vynořila se i otázka důstojnická a nastaly menší i větší třenice mezi bývalými důstojníky, otázka, již se později říkalo »bělgorodská«. Nechci se rozepisovati o věcech, o nichž může mít každý svůj subjektivní názor, a dotýkám se jich zde jen proto, že zas po delší přestávce přivedly k nám Haška jako delegáta Svazu.

Bylo to u 7. roty II. pluku v Okonsku, v níž jsem byl tehdy zařazen. V naší rotě byli veliteli čet poddůstojníci Dokoupil, Kaláb, Bárta a jiní, vesměs bývalí záložní důstojníci rakouští, jež jsme měli doopravdy rádi. Také oni se rozhodovali, zda mají zůstat v brigádě nebo odejít do nově se tvořící II. divise generála Červinky. Jak jsem již uvedl, bylo plno různých názorů a debat a nálada hodně vzrušená. Svaz, který hájil stanovisko, že každý z důstojníků-dobrovolců musí si svoji hodnost vysloužiti od piky, vyslal jako delegáta Haška, a proto se jednoho podzimního rána objevil Jarda u ohně 4. čety v okonském lese. Aniž by diplomaticky zjistil, jaká panuje u brášků nálada, pustil se s elánem do obhajoby stanoviska Svazu, jenž stejně nebyl na frontě ve valné oblibě. Tím si molodce proti sobě popudil a než jsme se všichni z Tocka okolo ohně sešli, už se Hašek vlastně zase s rotou loučil a ve spěchu sbíral svůj ranec, jelikož situace byla krajně napjatá.

A zase uběhl rok, než jsem uviděl Haška. Byl jsem mezitím přidělen na svoji žádost ke 4. rotě I. pluku, kde jsem měl bratra. Československá brigáda měla již plné dva pluky a počal se tvořiti III. pluk. Z brigády stala se divise, Rusko se revolucí zbavilo cara a utvořilo republiku a naše vojsko stalo se skutečným vojskem revolučním. Nebyli jsme nikdy nekritickými obdivovateli carského režimu, který jsme sami na sobě zakusili stejně tvrdě jako vojáckové ruští, a proto jsme se stali horlivými revolucionáři a zastánci nového ducha v Rusku. Na frontách se připravovala ofensiva, jež měla pozdvihnouti upadající nadšení a přispěti k utužení uvolňující se kázně ruských revolučních vojsk. Nově se zrodivší demokratický útvar prožíval však své zlé doby. Byla válka, trvající již příliš dlouho, nastávaly svízele zásobovací a propukávala zřejmá nechuť a touha po návratu domů. Od zákopu k zákopu agitovalo se heslem: »S pervym sněžkom domoj pěškom« a ruský voják, po léta strádající, počal se strachovati o to, aby nezmeškal, až budou doma rozdělovati půdu. Hesla »Pryč s válkou« a »Mír všem národům« byla příliš líbivá a možnost přijíti domů zdráv a živ rozhodně lákavější nežli válečné útrapy a smrt na frontě. Je tedy snadno pochopitelné, že agitace proti válce nacházela vždy více sluchu nežli agitace pro válku do vítězného konce. Ani protirevoluční živly však nespaly a rovněž agitovaly. V Kijevě vycházel dokonce český monarchistický časopis pod názvem »Revoluce«, do něhož počal přispívati Jaroslav Hašek. To byl tenkrát přece jen příliš silný »abák pro

brášky, kteří Haškovi ledačos odpustili. I v našem vojsku byly již provedeny některé revoluční reformy, bez nichž nebyly bychom se bývali mohli stýkati s ruskými vojenskými útvary. Proto z usnesení plukovního výboru I. pluku došli hoši I. pluku do Kijeva pro Haška, kterého přivezli na frontu. Potkal jsem tehdy Haška ve zborovských zákopech, právě když nesl vodu do kulometného chladiče. Promluvili jsme spolu a slíbil jsem mu, že se za ním někdy podívám. V rušných dnech předzborovských nebylo však času a proto jsem zas po nějakou dobu o Haškovi neslyšel.

Když jsem se vrátil z nemocnice po zborovském zranění a po krátké dovolené na zotavenou, kterou jsem příjemně strávil v rodině pana Františka Vrbaty v Plechově na Volyni, zjistil jsem, že je Hašek v plukovní kanceláři I. pluku a byl již mladším písařem (desátníkem). Uviděl jsem jej na meetingu delegáta Vosky, který k nám promlouval v Labuni. Distinkce ruského vojska nosily se na náramnících (pohonech) a označovaly se u poddůstojníků stužkou žluté barvy. Na frontě a za frontou byl těchto stužek nedostatek a proto se používalo k označování hodnosti inkoustové tužky, kterou se stužka na náramník vykreslila. V Labuni, když jsem poslouchal zprávy p. Vosky, uviděl jsem před sebou rozložitějšího brášku, který měl na sedací části záplatované kalhoty. Neměl pravděpodobně jiného »fleku« a proto použil náramníku i se svojí desátnickou hodností.

Bylo to vskutku originální a proto mne zajímalo, kdo takovým způsobem spravuje. Nemohl to býti ovšem nikdo jiný nežli dobrý voják Hašek, který na moji otázku, proč záplatuje hodností, mi odpověděl, že ta zadní část těla mu patří zrovna tak jako rameno a že tedy právem chce, aby z jeho hodnosti také něco měla.

Sešel jsem se s ním pak ještě jednou na schůzce plukovního výboru v Labuni, naposledy. Hašek byl pak ještě zvolen za I. pluk do brigádního výboru, a to byl také poslední stupeň, jehož v čs. vojsku dosáhl. Neslyšel jsem pak o něm až teprve, když se vrátil domů a počal vydávati Švejka. Zanedlouho prošla pak tiskem zpráva o jeho smrti, pro niž se přece jen vrátil domů.

Necítím se povolán k tomu, abych činil závěry o Haškově charakteru, jeho chybách a dobrých vlastnostech, jsem však pevně přesvědčen, že v dobách náboru do čs. vojska na Rusi konal nejen jako žurnalista, ale i jako emisař velmi cenné služby pro ideu čs. vojska. Již na začátku zmínil jsem se o tom, že jeho příspěvky v kijevském »Čechoslovanu« byly u čtenářů velmi oblíbeny. Věřím, že Hašek tehdy psal tak, jak sám cítil a proto také tak působil na zajatce-Čechy. Sám osobně svým zjevem a veselým názorem na život dovedl získávati a svým břitkým vtipem uměl zesměšniti a vyvrátiti předsudky, pro něž mnozí nechtěli vstoupiti do legií. Byl jeden mezi prvními, kteří přišli v roce 1916 do čs. vojska a není mu tedy ani po této stránce výtek. Jak si dále zařídil a vyřešil svůj poměr k čs. vojsku na Rusi a proč z něho odešel, jsem se od něho již nedověděl. Jsem přesvědčen, že všichni, kdo z vojáků ho znali, vzpomínají na něho jako na dobrého kamaráda — vždy veselého Haška. Ostatně o mrtvých jen to nejlepší a proto vzpomínejme na Jaroslava Haška jako na nadšeného dobrovolníka, jak jsme ho znali v roce 1916.